קיצור שלחן ערוך — הלכות ברכות לדברים שאוכלים ושותים בתוך הסעודה

קיצור שלחן ערוך · להדפסה · מבית דוד

כָּל מַה שֶּׁאוֹכְלִים בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה, מִדְּבָרִים שֶׁרְגִילִים לְאָכְלָם בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָּה לִשְׂבּוֹעַ, כְּגוֹן בָּשָׂר, דָּגִים, מִינֵי לִפְתָּן, דַּיְסָא וּמִינֵי לְבִיבוֹת, אֲפִלּוּ דְּבָרִים שֶׁאוֹכְלִים בְּלֹא לֶחֶם, כֻּלָּם אֵינָם צְרִיכִין בְּרָכָה לֹא לִפְנֵיהֶם וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶם, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאוֹכְלִין אוֹתָן לִשְׂבּוֹעַ, הֲרֵי הֵן בִּכְלַל הַסְּעוּדָּה, וְכָל הַסְּעוּדָּה נִגְרֶרֶת אַחַר הַלֶּחֶם שֶׁהוּא עִקַּר חַיֵּי הָאָדָם. וְלָכֵן כֻּלָּן נִפְטָרִין בִּבְרִכַּת הַמּוֹצִיא וּבִבְרִכַּת הַמָּזוֹן. וַאֲפִלּוּ אִם נִשְׁלְחוּ לוֹ מִבָּתִּים אֲחֵרִים, אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם, דִּסְתָמָא דַּעַת הָאָדָם עַל כָּל מַה שֶּׁיָּבִיאוּ לוֹ.

וְכֵן אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל כָּל מִינֵי מַשְׁקִין, שֶׁהַמַּשְׁקִין גַּם כֵּן בִּכְלַל הַסְּעוּדָּה הֵן, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ אֲכִילָה בְּלֹא שְׁתִיָּה, חוּץ מֵעַל הַיַּיִן, לְפִי שֶׁהַיַּיִן הוּא דָּבָר חָשׁוּב (שֶׁבְּכַמָּה מְקוֹמוֹת מְחֻיָּבִים לְבָרֵךְ עָלָיו, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לִשְׁתּוֹת, כְּגוֹן קִדּוּשׁ וְהַבְדָּלָה), צְרִיכִין לְבָרֵךְ עָלָיו גַּם בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָּה. וְאִם בֵּרַךְ עַל הַיַּיִן קֹדֶם נְטִילַת יָדַיִם וְהָיָה דַּעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת גַּם בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָּה, אוֹ שֶׁהוּא רָגִיל בְּכָךְ לִשְׁתּוֹת יַיִן בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה, אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ עָלָיו שֵׁנִית, כִּי נִפְטַר בִּבְרָכָה שֶׁבֵּרַךְ לִפְנֵי הַסְּעוּדָּה (וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ל"ט סָעִיף ב'). וְיַיִן שָׂרָף בִּמְדִינָתֵנוּ דְּאֵין דֶּרֶךְ לִשְׁתּוֹתוֹ תָּמִיד בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָּה, הֲוֵי סָפֵק אִם הוּא בִּכְלַל הַסְּעוּדָּה אוֹ לֹא, וְלָכֵן אִם דַּעְתּוֹ לִשְׁתּוֹת יַיִן שָׂרָף בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָּה יִשְׁתֶּה מְעַט קֹדֶם נְטִילַת יָדַיִם, דְּהַיְנוּ פָּחוֹת מִכַּזַּיִת וִיבָרֵךְ עָלָיו וִיכַוֵּן לִפְטֹר גַּם מַה שֶּׁיִּשְׁתֶּה בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָּה. וְאִם לֹא עָשָׂה כֵּן יְבָרֵךְ מִתְּחִלָּה עַל קְצָת סָכָר וְיִפְטוֹר גַּם אֶת הַיַּיִן שָׂרוּף. וְיֵשׁ נוֹהֲגִין לִטְבּוֹל מְעַט פַּת בְּתוֹכוֹ, אֲבָל יֵשׁ מְפַקְפְּקִין עַל זֶה.

אִם רוֹצֶה לֶאֱכֹל בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָּה פֵּרוֹת בְּלֹא פַּת, כֵּיוָן שֶׁאֵין הַפֵּרוֹת מֵעִקַּר הַסְּעוּדָּה, לָכֵן אֲפִלּוּ אִם הָיוּ מֻנָּחִין עַל הַשֻּׁלְחָן קֹדֶם בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא, מִכָּל מָקוֹם אֵינָן נִפְטָרִין בִּבְרִכַּת הַמּוֹצִיא וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה. אֲבָל בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה אֵינָן צְרִיכִין כִּי נִפְטָרִין בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן. וְאִם אֵינוֹ רוֹצֶה לֶאֱכֹל הַפֵּרוֹת רַק עִם פַּת, אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם כִּי הֵם טְפֵלִים לְהַפַּת. וְאִם רוֹצֶה לֶאֱכוֹל קְצָתָן עִם פַּת וּקְצָתָן בְּלֹא פַּת, צָרִיךְ לְזָהֵר לֶאֱכוֹל תְּחִלָּה בְּלֹא פַּת וִיבָרֵךְ עֲלֵיהֶם, וְאַחַר כָּךְ יָכוֹל לֶאֱכָלָן גַּם עִם הַפַּת. אֲבָל אִם יֹאכַל תְּחִלָּה עִם פַּת וְאַחַר כָּךְ יֹאכַל בְּלֹא פַּת, אִכָּא סְפֵקָא בַּבְּרָכָה. וְיֵשׁ שֶׁרְגִילִין לֶאֱכֹל בֵּין מַאֲכָל לְמַאֲכָל אֵיזֶה דָּבָר שֶׁמַּמְשִׁיךְ תַּאֲוַת הָאֲכִילָה, כְּגוֹן זַיִת מָלוּחַ לִימוֹנִים מְלוּחִים, צְנוֹן וְכַדּוֹמֶה, זֶהוּ נִקְרָא מֵחֲמַת הַסְּעוּדָּה, כֵּיוָן שֶׁעַל יְדֵי כֵּן הוּא יֹאכַל יוֹתֵר. וְלָכֵן אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ עָלָיו שֶׁהַפַּת פּוֹטְרוֹ (עַיֵּן מ"א ס' קעד סקי"א).

אִם קוֹבֵעַ עִקַּר סְעוּדָּתוֹ עַל הַפֵּרוֹת שֶׁיֹּאכְלֵם עִם הַפַּת, כֵּיוָן שֶׁהֵם עִקַּר הַסְּעֻדָּה, נִפְטָרִים בְּבִרְכַּת הַמּוֹצִיא, אֲפִלּוּ לֹא הָיוּ אָז עַל הַשֻּׁלְחָן, רַק צָרִיךְ שֶׁתְּחִלַּת אֲכִילַת הַפֵּרוֹת יִהְיֶה עִם הַפַּת, וְאַחַר כָּךְ גַּם מַה שֶּׁיֹּאכַל בְּלֹא פַּת, אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם (קע"ז).

פֵּרוֹת הַמְבֻשָּׁלִין לְצָרְכֵי הַסְּעוּדָה, כְּמוֹ שֶׁרְגִילִין לְבַשֵּׁל קִנּוּחַ סְעוּדָה (צוּ שְׁפַייז) בֵּין עִם בָּשָׂר בֵּין בְּלֹא בָּשָׂר, יֵשׁ לֶאֱכֹל מֵהֶם בַּתְּחִלָּה וּבַסּוֹף קְצָת עִם פַּת, וּבְאֶמְצַע יָכוֹל לֶאֱכֹל מֵהֶן גַּם בְּלֹא פַּת, וְאֵין צְרִיכִין בְּרָכָה (עַיֵּן חי"א ומ"א ס' קעז).

מַעֲשֶׂה אוֹפֶה, כְּגוֹן עוּגַת סֹכָּר עוּגַת שְׁקֵדִים וְכַדּוֹמֶה, אִם אוֹכֵל מֵהֶן מֵחֲמַת רְעָבוֹן כְּדֵי לִשְׂבּוֹעַ מֵהֶן, אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן. אֲבָל אִם אוֹכֵל מֵהֶן רַק לְתַעֲנוּג, יֵשׁ סָפֵק בַּבְּרָכָה. וְעַל כֵּן רָאוּי לָאָדָם לְכַוֵּן בִּשְׁעַת בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא, לִפְטוֹר כָּל מַה שֶּׁיֹּאכַל מִמִּינִים אֵלּוּ (סִימָן קס"ח עַיֵּן שָׁם).

אִם לְאַחַר גְּמַר הַסְּעוּדָה קוֹדֶם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שׁוֹתֶה קַאפֶּע כְּדֵי לְעַכֵּל הַמָּזוֹן שֶׁאָכַל, צָרִיךְ לְבָרֵךְ עָלָיו בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה, כִּי מַה שֶּׁהוּא בָּא לְעַכֵּל אֵינוֹ נֶחְשָׁב מִצָּרְכֵי הַסְּעוּדָה. וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב לְבָרֵךְ עַל מְעַט סֹכָּר בִּרְכַּת שֶׁהַכֹּל לִפְטוֹר אֶת הַקָּפֶּה (עַיֵּן חַיֵּי אָדָם ומגן אברהם סִימָן קע"ד).